

KECSKÉS D. GUSZTÁV

A NATO és a kelet-európai rendszerváltások, 1988–1991

Harminc évvel ezelőtt a mostani Európa geopolitikai helyzetét is alapvetően meghatározó döntések születtek. A NATO ma is létezik, és továbbra is állomásoznak amerikai csapatok földrészünkön. Az előadás a nemzetközi szakirodalom és a NATO Levéltár már hozzáférhető dokumentumai alapján azt mutatja be, hogy az 1989–1991-es kelet-európai rendszerváltás hogyan hatott az Észak-atlanti Szövetségre, s így Európa jelenlegi biztonsági helyzetére. Az 1989-ben már fennállásának 40. évfordulóját ünneplő szövetség számos kihívással volt kénytelen szembenézni. Ezek közül jelentőségében kiemelkedik Kelet-Európa és általában a kelet–nyugati kapcsolatok viharos gyorsaságú átalakulása. Az Észak-atlanti Szövetség keleti biztonsági környezete tehát radikálisan megváltozott. A rivális katonai szövetség, a Varsói Szerződés fokozatosan erodálódott, majd 1991 júliusában megszűnt. Az év végére pedig maga a Szovjetunió is felbomlott. A NATO stratégiái azonban a számukra kedvező változások mellett új veszélyforrásokat is feltűnni véltek. Attól tartottak, hogy az évtizedek óta mozdulatlan kelet-európai térség destabilizálódik: a szovjet uralom által addig lefojtott nacionalizmusok felélednek, a társadalmi megrázkódtatások nyomán tömegmozgalmak bontakoznak ki, és a térség egyes államai között éles konfliktusok kezdődnek. A szövetség átalakulásának első lépéseként a katonai erő alkalmazásának doktrínája és a katonai eszközök radikálisan megváltoztak. A válságmegelőzés és a válságmenedzselés lett a NATO új missziója. Az átalakítás fontos elemét képezte továbbá a nyitás Kelet-Európa felé. Intenzív kapcsolatépítés indult meg a térség irányában katonai és politikai vonatkozásban egyaránt.